

DOI: 10.31499/2519-2035.12.2025.325589

УДК: 327.39(477:4+478:4)-043.83]:327(470+571)(1-651.1)](045)

Олена СКРИПНИК,

orcid.org/0000-0003-1904-3468

кандидат історичних наук,

доцент кафедри всесвітньої історії

та методик навчання

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

(Україна, Умань)

olena-skripnik@meta.ua

Максим ГЕРАСИМЕНКО,

orcid.org/0000-0002-3823-756X

аспірант Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини,

(Україна, Умань)

maxreader@ukr.net

АГРЕСИВНА ПОЛІТИКА РОСІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

У статті проаналізовано агресивну політику Російської Федерації щодо України та Республіки Молдова, а також їхній проєвропейський вектор зовнішньої політики як реакцію на спроби Москви нав'язати власний політичний порядок. Після розпаду Радянського Союзу Росія залишається єдиною країною в регіоні, що демонструє недемократичне бачення європейського розвитку. Саме вона активно застосовує методи гібридної війни проти держав, які обирають незалежний курс і відмовляються від статусу її геополітичних сателітів, що яскраво простежується на прикладі Молдови та України. Агресивна політика Москви щодо сусідніх держав фактично зруйнувала будь-які можливості для відновлення тісних відносин України та Республіки Молдова з Росією. Наразі обидві країни активно ведуть перемовини щодо вступу до Європейського Союзу. Незважаючи на триваючу війну на території України та невирішене питання Придністров'я в Молдові, ці виклики, ймовірно, слугуватимуть додатковим стимулом для обох держав до послідовної реалізації проєвропейського курсу та поглиблення інтеграційних процесів з ЄС.

Ключові слова: *Україна, Республіка Молдова, Придністровський конфлікт, Європейський Союз, євроінтеграція, агресія, Російська Федерація.*

Olena SKRYPNYK,

orcid.org/0000-0003-1904-3468

PhD in History,

Associate Professor, Professor of the World History

and Teaching Methodologies Department

of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

(Ukraine, Uman)

olena-skripnik@meta.ua

Maksym HERASYMENKO

orcid.org/0000-0002-3823-756X

PhD student of Pavlo Tychyna

Uman State Pedagogical University

(Ukraine, Uman)

maxreader@ukr.net

RUSSIA'S AGGRESSIVE POLICY AS A FACTOR IN FORMING THE EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The article analyzes the aggressive policy of the Russian Federation towards Ukraine and the Republic of Moldova, as well as their pro-European foreign policy vector as a response to Moscow's attempts to impose its own political order. Since the dissolution of the Soviet Union, Russia remains the only country in the region that adheres to a non-democratic vision of European development. It actively employs hybrid warfare methods against states that

pursue an independent course and refuse to be its geopolitical satellites, as exemplified by the cases of Moldova and Ukraine.

For a long time, the Republic of Moldova was under the influence of pro-Russian political forces, which significantly restricted its foreign policy autonomy, particularly due to Russian leverage through Transnistria and the support of pro-Russian presidents. Relations between Moldova and Russia were complicated, as the Kremlin repeatedly sought to undermine Moldova's statehood and turn it into a peripheral zone of its geopolitical influence. However, the rise to power of the pro-European coalition led by Maia Sandu marked a new phase in the country's foreign policy, oriented towards European integration and closer ties with the European Union.

It was found out that the completely different dynamics is observed in Russia's relations with Ukraine. Initially, Moscow employed hybrid confrontation tactics against Kyiv, but later escalated to military aggression, aiming to ultimately subjugate Ukraine and sever its ties with the West. However, the events following Russia's full-scale invasion have only strengthened Ukrainian unity, with the nation collectively resisting foreign invaders.

It was determined that Russia's aggressive policy towards its neighboring states has effectively eliminated any prospects for restoring close ties between Ukraine, Moldova, and Russia. Both countries are now actively negotiating their accession to the European Union. Despite the ongoing war in Ukraine and the unresolved Transnistrian issue in Moldova, these challenges are likely to serve as additional incentives for both states to persist in their European integration efforts and deepen their cooperation with the EU.

It was concluded that the pro-European orientation of Ukraine and Moldova's political leadership is also widely supported by their populations, who recognize that integration with the European Union offers a pathway to a stable and prosperous future. The EU, in turn, provides financial and political support to both countries but remains limited in its ability to offer military assistance. To maintain its status as a strong international player, the European Union must strengthen its foreign policy tools and foster greater unity among European nations to ensure the capacity to counter any external threats effectively.

Key words: *Ukraine, Republic of Moldova, Transnistrian conflict, European Union, European integration, aggression, Russian Federation.*

Постановка проблеми. Протягом усього періоду існування Європейського Союзу численні країни з різних регіонів Європи прагнули стати його частиною. Головною метою ЄС є сприяння об'єднанню Європи та створенню стабільного та безпечного економічного й політичного простору для усіх держав-членів. Такий союз передбачає не лише інтеграцію в рамках спільного ринку та політичних інститутів, а й розвиток партнерських відносин між країнами-членами, що забезпечують взаємодію на принципах рівності та співпраці.

Варто зазначити, що відносини України та Республіки Молдова із Європейським Союзом не завжди були тісними, оскільки обидві країни мали безліч зовнішніх та внутрішніх проблем, головною з яких була гібридна війна Російської Федерації, яка прагнула закріпитися у регіоні. Саме агресія з боку Росії спонукала обидві країни переглянути власні зовнішньополітичні орієнтири.

Вирішальною подією, що докорінно змінила геополітичну ситуацію, стала російська агресія проти України, метою якої було інтегрувати країну у сферу свого впливу та ізолювати від західного вектору розвитку. Однак наслідки виявилися протилежними: перед зовнішньою загрозою українське суспільство продемонструвало високий рівень консолідації задля протидії спільному ворогу. Водночас у контексті війни проти України підтримка з боку Європейського Союзу значно посилилася.

Нинішні президенти України та Республіки Молдова мають найбільші шанси набути статусу країн-членів Європейського Союзу. У контексті агресії Росії багато міжнародних акторів висловлюють солідарність з Україною та готові йти на поступки, щоб пришвидшити процес її євроінтеграції. У цьому

контексті Республіка Молдова має можливість скористатися ситуацією, що склалася внаслідок війни в Україні, і приєднатися до ЄС за прискореною процедурою одночасно з Україною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання агресивної політики Росії є предметом дослідження ряду науковців. Провідними дослідниками у даній проблематиці є І. Тодоров (Тодоров, 2024), О. Кордун (Кордун, 2021), О. Гарань (Грань, 2015), які у своїх працях висвітлюють російську агресію до України та Молдови через призму євроінтеграційної політики обох країн. Аналізують проблему Придністровського конфлікту дослідники Т. Кузнець, В. Гордієнко (Кузнець, 2024), І. Лоссовський (Лоссовський, 2021), звертаючи увагу на дестабілізуючий фактор Москви, у зовнішній політиці Молдови. У дослідженні Р. Руссу (Руссу, 2018), Б. Парахонського, Г. Яворської (Парахонський, 2021) розкрито принципи ведення Росією гібридної війни проти інших країн.

Метою статті є аналіз агресивної політики Російської Федерації щодо України та Республіки Молдова як чинника, що впливає на процеси європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. З розпадом Радянського Союзу пройшло чимало років, проте його правонаступниця – Росія, досі зберігає тоталітарну владу і намагається тримати у сфері свого впливу країни колишнього соціалістичного табору. Якщо прослідкувати циклічність подій, то можна простежити схожість ведення гібридних війн по відношенню до тих країн які Москва вважає своїми. Так, зокрема, відбулося в Україні та Республіці Молдова. Очевидно, що Росія розглядає ці території як зону свого впливу, де вона може робити, що хоче і як хоче. Економічна та політична підтримка Заходом демократичного розвитку розглядається Москвою як втручання у сферу впливу, а отже, пряма загроза Росії.

Протягом тривалого часу в Україні та Республіці Молдова зберігався вплив проросійських сил, що сприяв орієнтації цих держав у бік Росії. Однак подальший розвиток подій засвідчив, що Москва продовжує керуватися імперським світоглядом, прагнучи утримувати ці країни у своїй сфері впливу. Водночас і Україна, і Молдова демонструють прагнення до економічної стабільності, добробуту та сталого розвитку, що визначило їхній стратегічний вибір на користь європейської інтеграції. Європейський Союз виступає важливим чинником консолідації Європи, формуючи спільний економічний, політичний, соціальний і культурний простір.

Кілька років тому колишній державний секретар США Генрі Кіссінджер запропонував домовитися на московських умовах для вирішення конфлікту із Росією. Пан Секретар є відомим прихильником реального політичного підходу до міжнародних відносин, згідно з яким уся політика чи дипломатія ґрунтуються переважно на розгляді конкретних обставин і факторів, а не на явних ідеологічних уявленнях чи морально-етичних передумовах (Руссу, 2018: 65). Але ні для України, ні для Молдови таке рішення не є прийнятним.

Після понад 30-ти років гібридної війни Росії проти України, 24 лютого 2024 р. Москва розгорнула широкомасштабну війну проти нашої держави.

Військовий наступ північного сусіда розпочався за практично класичною схемою: рано-вранці, без оголошення війни. Наступний розвиток подій засвідчив: Україна відбулася як держава й українці не бачать свого майбутнього з РФ.

Російсько-українська війна значно пришвидшила євроінтеграційні процеси обох країн. У результаті чинна проєвропейська влада України та Республіки Молдова майже одночасно підписали заявку на членство до ЄС та за короткий період отримали статус кандидатів на вступ до ЄС. Таке швидке рішення з боку ЄС без перебільшення можна назвати безпрецедентним, адже протягом останніх тридцяти років лідери ЄС були зосереджені на поступовому впровадженні демократичних і правових реформ, які наблизили б їх до Європейського Союзу. Війна в Україні та змінний безпековий ландшафт відкрили вікно можливостей для України та Молдови, змусивши ЄС швидко розглянути подані заявки на членство (Вуйко, 2023: 38).

Таким чином, в ЄС продемонстрували знак солідарності та підтримки Україні разом з її громадянам, а також убезпечили Республіку Молдова від перспективи бути сірою зоною з можливим впливом Росії через існуючу енергетичну залежність та розміщення російського військового контингенту на території Придністров'я. Це свідчить про те, що на даному етапі обидві країни знаходяться на одному рівні процесу імплементації євроінтеграційного курсу.

14 грудня 2023 р. було прийнято рішення Європейської Ради про початок переговорів з Україною та Молдовою про вступ до Європейського Союзу, що стало великою перемогою дипломатії обох країн. Європейські країни чітко усвідомлюють, що Україна бажає повернути усі окуповані території, включно з Кримом та Донбасом. У свою чергу Республіка Молдова також прагне повернути Придністров'я. Таким чином, вступ обох країн до ЄС автоматично означає, що європейські країни будуть змушені вступити в протистояння з Росією на глобальнішому рівні, ніж навіть на нинішньому етапі.

25 червня 2024 р. офіційно розпочалися переговори щодо вступу України та Молдови до ЄС. Варто визнати, що саме російська агресія щодо України прискорила процес інтеграції обох держав до ЄС, адже дала поштовх до рішучих дій з обох сторін. Так зокрема більшість цивілізованих держав Європи та світу висловлюють співчуття та підтримку народу України, влада якого бачить країну серед європейських держав. У глобальному масштабі російське вторгнення в Україну означає ескалацію суперництва між Заходом та його цінностями та незахідними, неліберальними та авторитарними суб'єктами.

Російсько-українська війна формує нову геополітичну реальність, у якій вступ до ЄС та НАТО є умовою майбутнього державного розвитку і нашої держави, і Республіки Молдова (Нечаєва-Юрійчук, 2024: 37).

Республіка Молдова, так само, як і Україна, відчуває значний російський вплив на внутрішньополітичне життя. Москва традиційно намагається розхитати ситуацію й використати будь які методи для «повернення» Молдови під «російське крило». І останнє повинні забезпечити проросійські політичні сили (Нечаєва-Юрійчук, 2024: 39).

Разом з тим, ключовими рекомендаціями щодо імплементації цінностей ЄС в Україні та Республіці Молдова є продовження реформ та вдосконалення законодавства, яке сприяє розвитку демократії, правам людини, захисту меншин та боротьбі з корупцією; розвиток та підтримка діалогу між європейськими та національними політичними елітами; актуалізація ролі громадянського суспільства у сприянні впровадженню цінностей ЄС.

Завдяки великій міжнародній підтримці України та Молдови, особливо успіхам України у боротьбі проти агресії Росії, за свій суверенітет і загальнодемократичні цінності, Українська та Молдовська держави мають усі шанси на прискорену інтеграцію до європейської спільноти.

Але, не зважаючи на активну євроінтеграцію обох держав, РФ продовжує проводити політику дестабілізації в регіоні, зокрема і в Молдові.

На початку 2024 року було задіяно дві стратегічні карти – придністровську та гагаузьку – для ілюстрації «супротиву» частини населення Республіки Молдова до перспектив її євроатлантичної інтеграції. Лютневе звернення депутатів Придністров'я (Зеленюк, 2024) виявило: 1) повну політичну і економічну залежність Придністров'я від Російської Федерації; 2) позицію Москви щодо цього регіону як елемента в рамках її геополітичних маневрів, що розглядається як «запасний гравець» у глобальній стратегії.

Що стосується Гагаузії, то даний регіон не інтегрувався у 1994 р., коли населення відмовилося від так званої незалежності на користь автономного статусу регіону у складі Республіки Молдова. Однак Кремль традиційно зберігає потужні позиції у регіональних політичних процесах й намагається використати даний фактор на наступних виборах. 21 квітня 2024 р. у Москві було створено політичний блок «Победа», сформований з політичних сил, підконтрольних біглому проросійському олігарху Ілану Шору (Константинов, 2024). Угоду про об'єднання підписала й башкан Гагаузії Євгенія Гуцул, представник І. Шора у Республіці Молдова (Нечаєва-Юрійчук, 2024: 39).

У найбільш загальному вираженні, механізм участі Росії в збройних конфліктах на пострадянському просторі виглядає таким чином:

- розпалювання/підтримка певного внутрішньодержавного / міждержавного конфлікту – провокування/допущення кризи у конфлікті;
- доведення кризи до стадії збройного протистояння;
- втручання Росії у вигляді «миротворця»/захисника інтересів певної групи населення відповідних країн («русскоговорящіє», громадяни РФ тощо);
- «заморожування» конфлікту (фактично – недопущення його реального вирішення), маючи на меті збереження впливу на сторони конфлікту через нав'язування різного роду «переговорів», «процесів мирного урегулювання» тощо;
- створення/підтримка в зоні «замороженого конфлікту» політико-територіального утворення, яке позиціонує себе в якості незалежної «республіки»;
- активізація/ескалація збройного конфлікту у потрібний для тиску момент (Кордун, 2021: 60).

За таким «сценарієм» Росія спричинила військові конфлікти і в Україні і в Молдові. Зокрема, ця схожість простежується ще з 2014 р., коли РФ анексувала Крим та почала війну на Сході України. Для порівняння можна взяти Придністров'я та Донбас. Хоча між цими конфліктами є різниця в часі — два десятиліття, їхні основні риси є значною мірою схожими. Обидва конфлікти розпочалися після зміни політичного курсу, коли країни відмовилися від проросійської орієнтації на користь більш незалежної зовнішньої та внутрішньої політики. Російська Федерація, використовуючи ЗМІ та пропаганду, спровокувала хвилю протестів серед місцевих російськомовних громад. У сценаріях як Молдови, так і України російські медіа поширювали страхи серед населення, говорячи про загрози з боку уніатів чи бандерівців, які нібито здійснюють репресії проти російськомовних громад та порушують їхні права. Протестуючі починали самоорганізовуватися, здебільшого під контролем російських кураторів, блокуючи дороги та захоплюючи адміністративні будівлі. З часом риторика протестувальників зміщувалася від вимог збереження прав російськомовних до закликів до федералізації та суверенітету, а згодом — до вимог незалежності або приєднання до Росії. Результат: утворення ще однієї сірої зони та заморожений конфлікт (Руссу, 2018: 68), який для України завершився повномасштабною агресією з боку Росії.

Слід зауважити, що здобуття статусу країни-кандидата на вступ до ЄС жодним чином не є ціллю саме по собі: він лише допомагає країні усвідомити свої проблеми та мобілізуватися для кращої координації та імплементації реформ. При цьому, слід визнати, що надання перспективи членства у випадку балканських країн, окрім Хорватії, не завжди приносило очікувані результати з точки зору реформ (Літра, 2016: 10). Із завершенням Холодної війни головна мета ЄС як інтеграційного проекту полягала в об'єднанні Європи, розділеної до того залізною завісою, у поверненні до «Європейського дому» країн Балтії та держав колишнього соцтабору (Парахонський, 2021: 8). На фоні агресії Росії, європейським лідерам варто замислитись над перспективами реформування зовнішньої політики Європейського Союзу на протистояння подібного роду агресіям, оскільки слабку Європу перемогти буде легше, ніж об'єднану і сильну. В іншому випадку ЄС може повторити долю Ліги Націй (Тодоров, 2024: 11).

Україна та Молдова уже довго протидіють російській агресії і вже зазнали чималих втрат, як політичних, економічних і звісно ж людських.

Під час Революції Гідності в Україні (23.11.2013-27.02.2014 рр.), розмах втрат склав 121-800 загиблих, з середньою цифрою втрат 148 чоловік. Військові втрати з боку уряду В. Януковича становили 18 загиблих. Під час подій лютого-травня 2014 р. в Криму, і його загарбання військами Російської Федерації загинуло 6 чоловік, у тому числі військові втрати становили 3 чоловік. Упродовж 2014-2015 рр. під час сутичок, заворушень та терористичних актів в українських містах загинуло, загалом 54 чоловік, у тому числі 1 поліцейський (Лавер, 2018: 418).

Під час проведення Антитерористичної Операції (АТО), протягом 2014-2016 рр., українські втрати (втрати урядових сил, мирного населення, збройних формувань бойовиків), без урахування російських сил – військових формувань та так званих «добровольців», були такими: втрати мирних жителів становили 2 тис. – 10 тис. чоловік з середньою цифрою 5 тис. загиблих, втрати урядових військових формувань – 3.600 – 5.700 чоловік, з середньою цифрою 4.700 загиблих, втрати збройних формувань бойовиків – 2.081 – 3.100 чоловік, з середньою цифрою 3.000 загиблих. Отже, загальний розмах втрат склав 7.681 – 18.800 чоловік, з середньою цифрою втрат 12.700 загиблих. Військові втрати становили 7.700 чоловік (Лавер, 2018: 418). З початком повномасштабного вторгнення втрати України за різними інформаційними джерелами є дуже великими.

На відміну від України Молдова, включно з її регіоном Придністров'я, не має спільного кордону з Росією (Зеленюк, 2024). Можливо саме цей фактор зумовив той факт, що російська агресія була спрямована на Україну, а не на Молдову.

Щодо Придністровського конфлікту, то предметом конфлікту є суверенітет Придністровської Молдавської Республіки, хоча треба зауважити, що юридично на території ПМР здійснюється молдовський суверенітет, а фактично суверенітет самопроголошеної республіки, яка має всі атрибути державності. Виявлення предмета соціального конфлікту – досить складна розумова операція. Мається на увазі те, що його учасники, як правило, приховують від громадськості предмет свого соціального конфлікту через моральні (непристойно) чи політичні інтереси. У цьому руслі необхідно звернути увагу на рольову поведінку учасників конфлікту, вони поділяються на: протиборчих, підбурювачів, організаторів, союзників (пособників, співучасників), очевидців, жертв, посередників, суддів. Учасники конфлікту поведуться у залежності від тієї ролі, що вони обрали собі чи яка випала їм випадково (Вайнраух, 2007: 79).

Незважаючи на те, що Молдова сама постраждала від російської агресії, в країні існують сильні проросійські настрої, які накладаються на незадоволення корупцією та бідністю, і які вмело використовує російська пропаганда (Гарань, 2015). Москва використовує свою п'яту колону для розпалювання ворожнечі серед правлячих кіл країни з метою дестабілізації.

Придністровський конфлікт на офіційному рівні перебуває у стані замороженого, оскільки всі залучені сторони, включно з Росією, підписали угоду про його врегулювання. Однак Росія не виконала своїх зобов'язань відповідно до Стамбульської угоди, що стало яскравим сигналом для міжнародної спільноти про ненадійність угод з цією країною. Уряд Республіки Молдова протягом десятиліть не ризикував нагадувати про невиконання цих зобов'язань, оскільки чисельність молдавської армії значно поступається чисельності російського військового контингенту, розміщеного в Придністров'ї. До того ж, населення Придністровської Молдавської Республіки має проросійські настрої, що зумовлює побоювання уряду Кишинєва: у разі

ескалації конфлікту та проведення референдуму, ці території можуть бути втрачені для Молдови (Кузнець, 2024: 1252).

Зі свого боку Україна спільно з ЄС намагалась залагодити Придністровський конфлікт дипломатичним шляхом. Основні положення позиції України на переговорах та загалом у процесі врегулювання Придністровського конфлікту: – відновлення територіальної цілісності Республіки Молдова; – надання Придністров'ю особливого статусу, який реально забезпечуватиме високий рівень самоврядування, відповідний захист прав людини в регіоні, право на самовизначення у випадку втрати Республікою Молдова своєї міжнародної правосуб'єктності як незалежної та суверенної держави; – врегулювання всіх проблемних питань між Кишинівом та Тирасполем без застосування силових методів, шляхом переговорів (Пінцак, 2008).

Іншими важливими умовами негайного припинення війни Україна вважала: врегулювання конфлікту мирними політико-дипломатичними засобами та недопустимість застосування насилля ворогуючими сторонами (Кучик, 2011: 9). Однак Москва розуміє тільки мову сили, на рівні дипломатії вона підпише і скаже що завгодно, проте ніколи не дотримається своїх зобов'язань як це не раз було в історії.

Від початку російської агресії проти України продовження військової присутності Росії в Придністров'ї стає додатковим фактором безпекових загроз як для України, так і всього Чорноморського регіону. Необхідно переформатувати та суттєво інтернаціоналізувати наявний «миротворчий» механізм за рахунок виведення російського військового контингенту та розгортання Місії міжнародних цивільних спостерігачів (Лоссовський, 2021: 62).

Таким чином, можна стверджувати, що агресивна політика Росії спрямована на роз'єднання та дестабілізацію східноєвропейського регіону, зокрема України та Республіки Молдова. Однак в обох випадках Москві не вдалося гібридними методами схилити країни на свій бік і зрештою Кремль вдався до силових методів, проте, такі дії лиш консолідували політичні сили обох країн і створили передумови до посилення співпраці потенційної перспективи вступу в ЄС.

Висновки. Агресивна політика Росії стала одним із ключових факторів, що стимулювали процес євроінтеграції України та Республіки Молдова. Внаслідок збройної агресії та геополітичного тиску з боку Росії, обидві країни змушені були переглянути свої зовнішньополітичні орієнтири та зробити стратегічний вибір на користь інтеграції з Європейським Союзом. Російська агресія виступила каталізатором для зміцнення європейських прагнень, сприяючи консолідації внутрішньополітичних сил, формуванню нової національної ідентичності та прискоренню реформ, орієнтованих на європейські стандарти. У свою чергу, підтримка ЄС та міжнародної спільноти в умовах конфліктів і загроз з боку Росії виступає важливим елементом у процесі інтеграції обох країн до європейського простору. Україна та Молдова мають високі шанси реалізувати свій зовнішньополітичний план – вступ до

Європейського Союзу, адже саме цей крок забезпечить демократизацію усіх сфер життя громадян та дозволить поєднатися з європейською спільнотою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- Вайнраух, 2007 – Вайнраух О. Головні принципи і механізми розв'язання міжетнічних конфліктів у контексті євроінтеграційних процесів // *Актуальні аспекти реалізації євроінтеграційних прагнень України* : збірник наук. праць за матер. наук.-практ. конф. м. Ужгород, 29-30 листопада 2007 р. Ужгород, 2007. Вип. 9. С. 78-93.
- Вуйко, 2023 – Вуйко А. Основні етапи формування євроінтеграційного курсу України та Молдови: порівняльна характеристика // *Грані*. 2023. Вип. 27(6). С. 33-42.
- Гарань, 2015 – Гарань О. Придністров'я–Гагаузія–Крим–Донбас. Гарань про больові точки Молдови та України // *Українська правда*. 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/haran/5664299a36e33/>
- Зеленюк, 2024 – Зеленюк Х. Придністров'я звернулося до Путіна: просять захистити від Молдови, але про приєднання до Росії не згадали // *ТСН.ua*. 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsn.ua/exclusive/pridnistrov-ya-zvernulosya-do-putina-prosyat-zahistiti-vid-moldovi-ale-pro-priyednannya-do-rosiyi-ne-zgadali-2523994.html>
- Константинов, 2024 – Константинов С. Проросійські сили Молдови у Москві об'єдналися під брендом «Побєда» // *Дзеркало тижня*. 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/europe/prorosijski-sili-moldovi-u-moskvi-objednalisja-pid-odnim-brendom-pobjeda.html>
- Кордун, 2021 – Кордун О. Збройні конфлікти та невизнані «республіки» як інструменти впливу Росії на пострадянські країни // *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. № 4. С. 54-73.
- Кузнець, 2024 – Кузнець Т., Гордієнко В. Витоки Придністровського конфлікту // *Наукові перспективи*. 2024. № 12(30). С. 1247-1255.
- Кучик, 2011 – Кучик О., Цебенко О. Участь України у врегулюванні етнополітичних конфліктів на пострадянському просторі // *Вісник Львівського університету*. 2011. Вип. 28. С. 3-12.
- Лавер, 2018 – Лавер О. Війни та народонаселення країн світу у ХХ-ХХІ століттях (1900-2016 рр.): статистичне дослідження: монографія. Вид. 2. Ужгород : ДВНЗ УжНУ, 2018. 757 с.
- Літра, 2016 – Літра Л. Чхіквдзе І. Перспектива членства в ЄС для Грузії, Молдови та України: неможлива, забута чи прихована? Київ : ІСП, 2016. 19 с.
- Лоссовський, 2021 – Лоссовський І. Придністровське врегулювання: внесок України та досвід для деокупації Донбасу // *Стратегічна панорама*. 2021. № 1-2. С. 48-64.
- Нечаєва-Юрійчук, 2024 – Нечаєва-Юрійчук Н. Вибори-2024 як виклик європейській інтеграції (на прикладі Грузії та Республіки Молдова) // *ЄС – Східне партнерство в умовах геополітичних змін і безпекових викликів: можливості та нові формати співпраці*: матеріали Міжнародн. наук.-практ. конф. м. Чернівці, 6-7 червня 2024 р. / Українська асоціація викладачів і дослідників Європейської інтеграції. Київ, 2024. С. 37-41.
- Парахонський, 2021 – Парахонський Б., Яворська Г. Дестабілізація Європи: гібридна війна РФ // *Національний інститут стратегічних досліджень. Стратегічна панорама*. Київ, 2021. №1-2. С. 5-29.
- Пінцак, 2008 – Пінцак В. Політика України щодо врегулювання Придністровського конфлікту (аналіз наукових студій) // *Віче*. 2008. № 5-6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://veche.kiev.ua/journal/868/>
- Руссу, 2018 – Руссу Р. Загрози та виклики перед молодими європейськими країнами у нових міжнародних умовах на прикладі України та Республіки Молдова // *Modern Historical and Political Issues*. 2018. Vol. 37-38. Рр. 64-72.
- Тодоров, 2024 – Тодоров І. Східне партнерство в контексті російсько-української війни // *ЄС – Східне партнерство в умовах геополітичних змін і безпекових викликів: можливості та нові формати співпраці*: матеріали Міжнародн. наук.-практ. конф. м. Чернівці, 6-7 червня 2024 р. / Українська асоціація викладачів і дослідників Європейської інтеграції. Київ, 2024. С. 10-13.

REFERENCES

- Vainraukh, 2007 – Vainraukh O. Holovni pryntsypy i mekhanizmy rozv'iazannia mizhetnichnykh konfliktiv u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv [Main principles and mechanisms for resolving interethnic conflicts in the context of European integration processes] // *Aktualni aspekty realizatsii yevrointehratsiinykh prahnen Ukrainy* : zbirnyk nauk. prats za mater. nauk.-prakt. konf. m. Uzhhorod, 29-30 lystopada 2007 r. Uzhhorod, 2007. Vyp. 9. S. 78-93 [in Ukrainian].
- Vuiko, 2023 – Vuiko A. Osnovni etapy formuvannia yevrointehratsiinooho kursu Ukrainy ta Moldovy: porivnialna kharakterystyka [The main stages of the formation of the European integration course of Ukraine and Moldova: comparative characteristics] // *Hrani*. 2023. Vyp. 27(6). S. 33-42 [in Ukrainian].
- Haran, 2015 – Haran O. Prydnistrovia–Hahauziia–Krym–Donbas. Haran pro bolovi tochky Moldovy ta Ukrainy [Transnistria–Gagauzia–Crimea–Donbas. Garan on the pain points of Moldova and Ukraine] // *Ukrainska pravda*. 2015. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/haran/5664299a36e33/> [in Ukrainian].

- Zeleniuk, 2024 – Zeleniuk Kh. Prydnistrovia zvernulosia do Putina: prosiat zakhystyty vid Moldovy, ale pro pryiednannia do Rosii ne zghadaly [Transnistria appealed to Putin: they ask for protection from Moldova, but they did not mention joining Russia] // *TSN.ua*. 2024. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://tsn.ua/exclusive/pridnistrov-ya-zvernulosya-do-putina-prosyat-zahistiti-vid-moldovi-ale-pro-priyednannya-do-rosiyi-ne-zgadali-2523994.html> [in Ukrainian].
- Konstantynov, 2024 – Konstantynov S. Prorosiiski syly Moldovy u Moskvi obiednalsia pid brendom «Pobeda» [Pro-Russian forces of Moldova in Moscow united under the brand «Pobeda»] // *Dzerkalo tyzhnia*. 2024. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://zn.ua/ukr/europe/prorosijski-sili-moldovi-u-moskvi-objednalisja-pid-odnim-brendom-pobjeda.html> [in Ukrainian].
- Kordun, 2021 – Kordun O. Zbroini konflikty ta nevyznani «respubliky» yak instrumenty vplyvu Rosii na postradianski krainy [Armed conflicts and unrecognized republics] as instruments of Russia's influence on post-Soviet countries] // *Problemy vsesvitnoi istorii*. 2021. № 4. S. 54-73 [in Ukrainian].
- Kuznets, 2024 – Kuznets T., Hordiienko V. Vytoky Prydnistrovskoho konfliktu [Origins of the Transnistrian conflict] // *Naukovi perspektyvy*. 2024. № 12(30). S. 1247-1255 [in Ukrainian].
- Kuchyk, 2011 – Kuchyk O., Tsebenko O. Uchast Ukrainy u vrehuliuvanni etnopolitychnykh konfliktiv na postradianskomu prostori [Ukraine's participation in the settlement of ethno-political conflicts in the post-Soviet space] // *Visnyk Lvivskoho universytetu*. 2011. Vyp. 28. S. 3-12 [in Ukrainian].
- Laver, 2018 – Laver O. Viiny ta narodonaselennia krain svitu u XX-XXI stolittiakh (1900-2016 rr.): statystychnе doslidzhennia [Wars and the population of the countries of the world in the XX-XXI centuries (1900-2016): a statistical study]. Monohrafiia. Vyd. 2. Uzhhorod : DVNZ UzhNU, 2018. 757 s [in Ukrainian].
- Litra, 2016 – Litra L. Chkhikvadze I. Perspektyva chlenstva v YeS dlia Hruzii, Moldovy ta Ukrainy: nemozhlyva, zabuta chy prykhovana? [The prospect of EU membership for Georgia, Moldova and Ukraine: impossible, forgotten or hidden?]. Kyiv : ISP, 2016. 19 s [in Ukrainian].
- Lossovskiy, 2021 – Lossovskiy I. Prydnistrovske vrehuliuvannia: vnesok Ukrainy ta dosvid dlia deokupatsii Donbasu [Transnistrian settlement: Ukraine's contribution and experience for the de-occupation of Donbas] // *Stratehichna panorama*. 2021. № 1-2. S. 48-64 [in Ukrainian].
- Nechaieva-Yuriichuk, 2024 – Nechaieva-Yuriichuk N. Vybory-2024 yak vyklyk yevropeiskii intehratsii (na prykladi Hruzii ta Respubliki Moldova) [Elections-2024 as a challenge to European integration (using the example of Georgia and the Republic of Moldova)] // *YeS – Skhidne partnerstvo v umovakh heopolitychnykh zmin i bezpekovykh vyklykiv: mozhlyvosti ta novi formaty spivpratsi: materialy Mizhnarodn. nauk.-prakt. konf. m. Chernivtsi, 6-7 chervnia 2024 r. / Ukrainska asotsiatsiia vykladachiv i doslidnykiv Yevropeiskoi intehratsii*. Kyiv, 2024. S. 37-41 [in Ukrainian].
- Parakhonskyi, 2021 – Parakhonskyi B., Yavorska H. Destabilizatsiia Yevropy: hibrydna viina RF [Destabilization of Europe: Russia's hybrid war] // *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Stratehichna panorama*. Kyiv, 2021. №1-2. S. 5-29 [in Ukrainian].
- Pintsak, 2008 – Pintsak V. Polityka Ukrainy shchodo vrehuliuvannia Prydnistrovskoho konfliktu (analiz naukovykh studii) [Ukraine's policy on the settlement of the Transnistrian conflict (analysis of scientific studies)] // *Viche*. 2008. № 5-6. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://veche.kiev.ua/journal/868/> [in Ukrainian].
- Russu, 2018 – Russu R. Zahrozy ta vyklyky pered molodymy yevropeiskymy krainamy u novykh mizhnarodnykh umovakh na prykladi Ukrainy ta Respubliki Moldova [Threats and challenges facing young European countries in new international conditions using the example of Ukraine and the Republic of Moldova] // *Modern Historical and Political Issues*. 2018. Vol. 37-38. Pp. 64-72 [in Ukrainian].
- Todorov, 2024 – Todorov I. Skhidne partnerstvo v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny [Eastern Partnership in the context of the Russian-Ukrainian war] // *YeS – Skhidne partnerstvo v umovakh heopolitychnykh zmin i bezpekovykh vyklykiv: mozhlyvosti ta novi formaty spivpratsi: materialy Mizhnarodn. nauk.-prakt. konf. m. Chernivtsi, 6-7 chervnia 2024 r. / Ukrainska asotsiatsiia vykladachiv i doslidnykiv Yevropeiskoi intehratsii*. Kyiv, 2024. S. 10-13 [in Ukrainian].

DOI: 10.31499/2519-2035.12.2025.325593

УДК 351.82(410)«1945/1979»(045)

Лариса ФИЦИК,

orcid.org/0000-0001-5953-2018

кандидат історичних наук,

доцент кафедри всесвітньої історії та методик навчання

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

(Україна, Умань)

Larysa_fytyyk@ukr.net

Ігор ФИЦИК,

orcid.org/0000-0003-0035-6376